

HAGYOMÁNY ÉS FOLYTONOSSÁG

Dupka György *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján* című új könyve vidékünk eddigi legteljesebb, a tágabb értelemben vett irodalmi életet bemutató munkája. A szellemi kultúra irodalmi ágának történetét felvázoló mű a mai Kárpátalja területéhez köthető alkotókat és művelődési eseményeket tekinti át a középkortól napjainkig. Ma, a szélsőségesen nacionalista felhangoktól sem mentes, szigorú nyelvtörvénnyel fenyegető hivatalos kijevi politika idején különös fontosságú dokumentuma ez a könyv a régiókban születő magyar szellemi élet hagyományainak és jogfolytonosságának igazolására.

Azért is egyedülálló ez a munka, mert a szerzőnek soha nem látott mennyiségű adatot sikerült összegyűjtenie irodalmunkról. Számptalan szerző, alkotás, antológia, kiadó, irodalmi társaság, fórum neve és a fontosabb dátumok által nyerhetünk teljesebb képet a régió szellemi életéről, amelynek változásait, alakulását a történelmi kontextusba helyezés segít megérteni. Az alapos munka bizonyítéka továbbá olyan jelentős magyar írók, költők említése is, akiknek vidékünkkel való kapcsolatáról sokszor az irodalomkedvelő, a téma iránt érdeklődő közönség sem tud. Dayka Gábor és Szabó Dezső neve és ungvári kötődéseik sokak által ismertek, de meglepő lehet Jókai Mór, Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc vagy Németh László említése a szövegben. Tartalmaz még a kiadvány egy 1918-tól napjainkig terjedő irodalmi eseménynaptárt, valamint az Intermix Kiadó kiadványainak teljes katalógusát.

A fejezetekben meglepő irodalmi és történelmi tények szerepelnek, érdekesítő leírások által tudhatja meg az olvasó, hogyan született a királyházi nyálbávarban az első magyar nyelvű részleges bibliafordítás, mikor és hogyan ihlették meg szülőföldünk tájai, nevezetes történelmi helyszínei Gvadányit, Kölcseyt, Petőfit vagy Krúdyt. Különösen érdekes leírás tanúskodik arról, miként használta fel a szovjet vezetés az 1956-os forradalom leverése idején a kárpátaljai magyar értelmiséget saját céljai elérésére, a szocialista rendszer visszaállítására Magyarországon. Meglepő lehet például, hogy Kádár János november 1-i „szolnoki rádióbeszédét” Ungvárról sugározták, annak szövegét pedig ungvári újságírók (Lusztig Károly, Balla László) fordították és szerkesztették.

A könyv megjelenését láthatóan a forrásanyagok komoly gyűjtése előzte meg. Fontos eredmény az idézett tanulmányok és a hivatkozások között összegyűjtve látni a legjelentősebb kárpátaljai irodalom- és helytörténeteszek (Lehoczky Tivadar, Váradi-Sternberg János, Keresztyén Balázs, S. Benedek András stb.) cikkeit, amik különböző, ma már nehezen hozzáférhető kalendáriumokban, almanachokban, folyóiratokban jelentek meg. Megjegyzem, ezek tanulmányozásához és az átláthatóság kedvéért bekerülhetett volna a könyv végére a felhasznált irodalmak jegyzéke. S ha már a forrásanyagokról esett szó, a könyv a XX. század előtti történelmi események, személyek kapcsán többször utal, hivatkozik a Wikipédia valamely szócikkére, ez pedig tudományos munkák esetében kerülendő gyakorlat.

A kiadvány erényei közt említhető, hogy tartózkodik a szubjektív véleménynyilvánítástól, nem mond irodalmi értékítéletet. Ha azok kimondását a közérthetőség és a történelmi hűség megkívánja, szakmabeliek, irodalomtörténeteszek munkáit idézi. Különösen kiemelendő ez az elfogulatlanság annak tudatában, hogy a könyv szerzője ott volt a hatvanas években magára találó önálló kárpátaljai irodalom bölcsőjénél, és azóta is irodalmi életünk személyes résztvevője, alakítója. Még az ezredforduló táján korábbi íróársaitól elhidegült, és többek közt Dupka Györggyel vagy Nagy Zoltán Mihállyal vitákat kezdeményező Balla D. Károly is üdvözli ezt a tudományos objektivitást (a saját személyére vonatkozó fejezetek példáján), a kiadványt pedig „hasznos könyvnek” tartja.¹

A *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján* egy olyan nagy ívű kutatás eredménye, ami felvázolja mindazt a hagyományt, törekvést, ismeretanyagot, amit a kárpátaljai magyar irodalom ma magáénak tekint. Biztos vagyok benne, hogy fontos kiindulópontja lesz a további hasonló kutatásoknak, de ajánlható a szűkebb hazájukat jobban megismerni vágyó kárpátaljai magyaroknak, és bárkinek, akit érdekel nemzeti kultúráknak eme kevésbé ismert szelete. Olyan nagyhagyományú műveltséget mutat be a könyv, amire bátran büszkék lehetünk. Különösen áldásos kezdeményezés lenne a mű lefordítása a velünk élő többségi nemzet nyelvére, hiszen ez a kiadvány nagy fegyvertény lehetne a vidékünkön született magyar nyelvű szellemi értékek fontossága mellett a nyelvhasználatunkért, a megmaradásért folytatott harcban.

(Dupka György, *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján, Kultúrtörténeti vázlat, az írástudókat adó táj kulturális jellegzetességei, kortárs írók, irodalmi életet generáló intézmények adattára*, Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2017.)

¹ Forrás: <http://ungparty.net/blog/2016/11/29/irodalmi-élet-írásbéliség-kárpátalján/>